

PŘÁNÍ ENTOMOLOGA JIHOČESKÉHO MUZEA LADISLAVA ČERNÉHO

Ať soukromé sbírky hmyzu časem skončí u nás

Jako entomolog Jihočeského muzea se **Ladislav Černý** stará o velkolepou sbírku, která má více než tři sta tisíc exemplářů. Rád také za bezobratlými cestuje, k jeho oblíbeným místům patří severní Afrika nebo Blízký východ. Své vysněné vážky, které dosud nepotkal, např. šídlo horské nebo šidélko lesklé, najde stejně jen u nás v jižních Čechách.

 Radek Gális Petr Zikmund a archiv Ladislava Černého

Posloucháte Beatles? Četli vám rodiče v dětství Broučky nebo Ferdu Mravence?

Skupinu Beatles ani ne, protože u mě vede Led Zeppelin. Na hudbu nejsem jednostranně fixovaný, takže poslouchám i sakrální polyfonii nebo pakistánské qawwali. Vybírám si dle nálady, někdy Draconian, jindy Allegriho. Broučky nebo Ferdu Mravence mi rodiče určitě četli, ale moc si je nepamatuju. Asi mě tehdy tyhle knížky moc nebavily.

Jak se ocitne zemědělský inženýr mezi muzejními exponáty?

K entomologii jsem se dostal jako předškolák díky mému otci. Chytili jsme spolu motýly, dochovávali doma housenky. Tehdy jsem se učil preparaci a sbírkotvorným základům. Později, asi kolem 10 až 14 let, jsem zálibu rozvíjel v entomologickém kroužku při Krajském domě pionýrů a mládeže v Českých Budějovicích pod vedením mého předchůdce v Jihočeském muzeu Zdeňka Kletečky. Tehdy se ještě sbírání hmyzu považovalo za ušlechtilého koníčka, zatímco dnes je takřka kriminalizováno.

Jaká je vaše práce, co děláte, co musíte dělat?

Svou práci v Jihočeském muzeu vnímám klasicky čili vím, že musím uchovat co nejvíce pro budoucí generace. Správa, rozvíjení a ochrana sbírky jsou nejdůležitějším cílem. Tohle je služba muzea. K přírodovědným oborům samozřejmě patří sběr materiálu, jeho preparace a zařazení do sbírky. V terénu se věnuji hlavně sběru vážek, jako jedné z mnoha ve sbírce má-

lo zastoupených skupin hmyzu. Sbíрка se rozšiřuje i nákupy od soukromých sběratelů nebo dary. Součástí péče o sbírky je jejich ochrana. Rád reviduji entomologické sběry, specializuji se hlavně na pučýřníky a majky. Tuto práci mi zadávají jednak instituce, například Národní muzeum v Praze, muzea v Erfurtu nebo Brně, jednak i soukromí sběratelé. K mé činnosti patří i pátrání ve starých textech originálních popisů druhů, mnohdy už

z 19. století, a pokud možno i studium typového materiálu. Vyústěním pak někdy může být i popis pro vědu nového druhu. Naopak nerad mám úřednickou část práce kurátora, což je někdy ad absurdum. Snad se to časem ještě více nezvrhne.

Všechny brouky doma nepotkáte. Cestujete rád? Kde jste byl, kde se vám líbilo, kam se chystáte?

Ano, rád se potloukám po jihočeských mokřinách, Šumavě, Třeboňsku, Hlubocku. Tohle si dopřávám v rámci zaměstnání. Do ciziny jsem prvně vycestoval s rodiči do Bulharska v roce 1985. Vzpomínám si na úžasný zážitek plný exotických brouků. Významnou cestou pro mě byl výlet do Pákistánu v roce 1998. Trval celé prázdniny a užil jsem si ho vrchovatě, jak co se týče nasbíraného materiálu, tak i cestovatelských trablů. Poté jsem jezdil do severní Afriky, do Tuniska a Maroka, byl jsem i na Blízkém východě v Izraeli. Poslední roky cestuji po Arabském poloostrově, navštívil jsem Spojené arabské emiráty, Omán. Jsem uchvácen Saúdskou Arábií, příští rok se tam vydám už potřetí. Cestuji na pohodu čili mým hlavním zájemem je auto, vybavení na lov, stan, vaříč a ešus.

Jak se v muslimských zemích cítíte? Jak vás místní berou, když pocházíte z křesťanské Evropy?

Ladislav Černý (49)

kurátor sbírkových a mobiliárních fondů, entomolog

Rodák z Českých Budějovic. Absolvent Zemědělské fakulty Jihočeské univerzity. V Jihočeském muzeu působí desátým rokem, od loňska jako kurátor. Je specialistou na čeleď brouků majkovitých. K jeho dalším zájmům patří staré a etnograficky zajímavé zbraně, meče a pušky.

Všude bylo fajn. V Izraeli, který jsem procestoval v roce 2019, bylo cítit napětí. Tehdy jsem si uvědomoval, že kluci a holky ve vojenských mundúrech se zbraněmi čekají na to, kdy to začne. Ne jestli, ale kdy. Jinak byly obě strany pohodové, jak Hebrejci, tak Palestinci. Chudší muslimové v zemích Maghrebu, což jsou země severní Afriky - Maroko, Alžírsko, Tunisko, nebo Libye -, vás vnímají jako člověka, který přijel z blahobytné Evropy. Dost často mají emigrační nálady s naivní vizí evropského pozlátka a blahobytu. Chudoba s sebou nese nutnost vydělat aspoň něco, když to jde. Běloch je pro ně zdrojem příjmu. Muslimové z bohatších zemí mě většinou vidí jako zajímavého tvo-

ra, jehož počínání absolutně nechápu. Jsem pro ně bílá huba, která je špinavá, asi i smrdí, chrápe jak pes venku ve stanu, a ještě šmejdí a chytá hmyz. Ománci a Saúdové jsou prima. Emirátané asi taky, ale jsou zalezlí ve svých klimatizovaných autácích nebo v ohyzdných panelácích na pobřeží. V terénu spíš potkáte Afghánce či Bangladéšana, kteří zde působí jako levná pracovní síla. Muslimové jsou fajn a v jejich přirozeném prostředí s nimi nemám problém. Mají ale jiné návyky a hodnoty a díky výborně sestavenému náboženskému dogmatu se do jiné kultury neintegrují.

Kterého brouka byste chtěl najít? A kterého už jste našel?

Usmívám se, protože takových je... Jak těch, co jsem ještě nechytil, tak i těch, co bych chtěl potkat znovu. Například by se mi líbilo znovu chytit brouka pučýřníka *Diaphorocera neglecta*. Chytil jsem ho v roce 2012 v Maroku jako nový druh pro vědu, ale nález se mi už nikdy zopakovat nepovedlo. V jižních Čechách jsem se chtěl potkat například s broukem krascem dubovým, a to se mi letos náhodou splnilo. Chtěl bych určitě najít vážky šídlo horské a šídélko lesklé, tak třeba příští rok. Objevů, na které čekám, je ještě dost.

Když jdete šumavskou či novohradskou cyklostezkou a vidíte housenku, jak se plazí přes cestu,

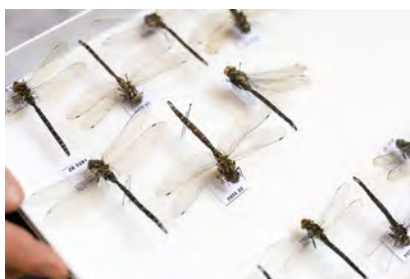
Entomologická sbírka Jihočeského muzea

Sbírka Jihočeského muzea, odborně Podsbírka č. 7 – entomologická, obsahuje na 335 000 evidovaných kusů. Hlavní podíl tvoří hmyz, a to zejména brouci a motýli. Řada exemplářů pochází z pozůstatosti či odkazů regionálních amatérských sběratelů. Některé autorské sbírky zůstaly zachovány záměrně v původních krabicích a uspořádání, což umožňuje vhled do mentality jejich autora, jak byl precizní, pečlivý a vytrvalý. Významnější části sbírky je i malakologie (měkkýši), která byla rozvíjena dřívějším kurátorem Stanislavem Ošmerou. Zajímavostí je i materiál mořských bezobratlých, jakou jsou měkkýši, koráli, houbovci z tzv. „Starých fondů“.

zvednete ji a přenesete, nebo necháte napospas cyklistům?

Zachraňovat jednotlivé kusy nemá smysl. Hmyzu ubývá především kvůli ztrátě životního prostoru, který by se měl chránit. Ohrožení se týká v první řadě specializovaných druhů s úzkou valencí nároků na prostředí. Ubývá ale i klasického prostředí pro běžné druhy, stačí se podívat například na soudobý trend úpra-

Brouci rodu *Peltis* ze Šumavy

vy trávníků na zahrádkách, jejich permanentní sečení, hobby chemizace, sterilizace. V nich běžní denní motýli nemají moc šancí na přežití. Kdo má dnes na zahradě třeba kopřivy?

Jaký sen má entomolog?

U mě není zcela entomologické snění, ale tužby a přání souvisí s cestováním a sbíráním. Rád bych se podíval do Sahelu (pozn. red.: severní Afrika na jižní straně Sahary) a Afrického rohu. Pak samozřejmě mívám představy, sním o velké a ucelené sbírce mých oblíbených brouků puchýřníků. Kdysi jsem jako kluk mívával i sny trochu víc slabomyslnější, například o tom, že se po mně nějaký druh bude jmenovat. Což není tak neobvyklé a vzácné, a přání se splnilo v roce 2014. V té době byl Zhao Panem a Marcem Bolognou publikován i popis pro vědu nového druhu puchýřníka *Mylabris cernyi* původem z jižní Anatolie a Levanty.

Máme se bát komárů, vos, klišťat, nebo je brát jako součást světa, že tu byli dřív než my?

Bát se? V našich končinách spíše jako potencionálních přenašečů nemocí a parazitů, jinak není, kromě alergiků, důvod. Samozřejmě, různá poštipání nebo jejich dotěrnost jsou otravné. V domácnosti je určité na místě jejich likvidace. Například štenice nebo blechy bych si klidně odpustil. Lze se také obávat hmyzu způsobujícího hospodářské škody či muzejních škůdců. Otázkou je, co pro člověka představuje pojem strach. Vosí žihadlo, přenesená choroba, sežraná úroda, nebo zničená sbírka?

Terénní práce v Saúdské Arábii – jediný skromný stín široko daleko je u auta

A co zabít vosu, když je jich letos tolik?

Vosy k nám patří, a pokud zrovna hromadně nelikvidují ovoce v sadu, jsou velmi užitečné. Většinu lidí ale obtěžují při konzumování potravin nebo obtěžování

Pozdrav domů z pouště vyžaduje jako rekvizitu i čistou košili

života obecně. Tohle ovšem nepovažuji za důvod k zašlápnutí. Správnou logiku má ale likvidace nepůvodních organismů, jenže se to mnohdy moc nedaří. Ostatně všechny invazní druhy by zasloužily regulaci, včetně nás Homo sapiens...

Od dětství se zajímáte o brouky a nyní se staráte o sbírky Jihočeského muzea. Co byste zde chtěl změnit či zlepšit? Který exemplář byste si vzal domů, kdyby vám ho nabídli místo výplaty?

Je stále co zlepšovat, což je přirozený vývoj. Rád bych, aby se konečně vyřešilo řízené mikroklima v depozitářích a vybavení depozitáře bylo unifikované s maximálním využitím prostoru. V současnosti je kompakторы pro uchování sbírky osazena jen méně než polovina plochy, zbytek vypadá jako sbírka užitkového nábytku. Přál bych si, aby se podařilo získat co nej-

více kvalitních soukromých sbírek, protože sběratelé stárnou, a jejich sbírky jsou jedny z posledních. Novou generaci zřejmě zajímá něco úplně jiného. Domů bych si asi nic nevzal, leda z úplně jiné sbírky, a to turecký kilidž (pozn. red.: turecká šavle) nebo kord.

Máte brouka v hlavě?

Jasně že ano! A kdo z nás ho nemá?